TIESAS SPRIEDUMS (TREŠĀ PALĀTA)

2010. gada 5. oktobrī *

Lieta C-400/10 PPU

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Supreme Court* (Īrija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2010. gada 30. jūlijā un kas Tiesā reģistrēts 2010. gada 6. augustā, tiesvedībā

J. McB.

pret

L. E.

TIESA (trešā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs K. Lēnartss [*K. Lenaerts*] (referents), tiesneši R. Silva de Lapuerta [*R. Silva de Lapuerta*], E. Juhāss [*E. Juhász*], T. fon Danvics [*T. von Danwitz*] un D. Švābi [*D. Šváby*],

* Tiesvedības valoda — angļu.

ģenerāladvokāts N. Jēskinens [*N. Jääskinen*],
sekretāre L. Hjūleta [*L. Hewlett*], galvenā administratore,

ņemot vērā iesniedzējtiesas pieteikumu lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu piemērot steidzamības tiesvedību atbilstoši Reglamenta 104.b pantam,

ņemot vērā trešās palātas 2010. gada 11. augusta lēmumu minēto pieteikumu apmierināt,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2010. gada 20. septembra tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— *J. McB*. vārdā — D. Brauna [*D. Browne*], *SC*, un D. Kvinns [*D. Quinn*], *BL*, ko pilnvarojis Dž. Makdeids [*J. McDaid*], *solicitor*,

— *L. E*. vārdā — Dž. Derkans [*G. Durcan*], *SC*, kā arī N. Džeksone [*N. Jackson*] un S. Fennela [*S. Fennell*], *BL*, ko pilnvarojusi M. Kērka [*M. Quirke*], *solicitor*,

— Īrijas vārdā — D. O'Hagans [*D. O'Hagan*], pārstāvis, kam palīdz M. Makgrats [*M. MacGrath*], *SC*, un N. Traverss [*N. Travers*], *BL*,

— Vācijas valdības vārdā — J. Kempere [*J. Kemper*], pārstāve,

— Eiropas Komisijas vārdā — A. M. Rušo-Žoē [*A.-M. Rouchaud-Joët*] un M. Vailderspins [*M. Wilderspin*], pārstāvji,

uzklausījusi ģenerāladvokātu,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Padomes 2003. gada 27. novembra Regulu (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu (OV L 338, 1. lpp.).

2 Šis lūgums ir iesniegts saistībā ar strīdu starp *J. McB.*, kas ir trīs bērnu tēvs, un *L. E.*, kas ir šo bērnu māte, par šo bērnu, kas pašreiz atrodas Anglijā kopā ar savu māti, atgriešanos Īrijā.

Atbilstošās tiesību normas

1980. gada Hāgas konvencija

3 1980. gada 25. oktobra Hāgas Konvencijas par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem (turpmāk tekstā — "1980. gada Hāgas konvencija") 1. pantā ir noteikts:

"Minētās Konvencijas mērķi ir:

a) nodrošināt bērnu, kuri nelikumīgi aizvesti uz vai aizturēti kādā no Līgumslēdzējām Pusēm, ātru atgriešanos; un

b) nodrošināt to, ka tiesības uz aizbildnību un apmeklēšanu [aizgādības un saskarsmes tiesības] saskaņā ar vienas Līgumslēdzējas Puses likumiem tiek respektētas arī citās Līgumslēdzējās Pusēs."

4 Minētās konvencijas 3. pants ir formulēts šādi:

"Bērna aizvešana vai aizturēšana tiek uzskatīta par nelikumīgu, ja —

a) saskaņā ar tās valsts likumdošanu [tiesību aktiem], kurā bērns pastāvīgi dzīvoja tieši pirms aizvešanas vai aizturēšanas, tas ir personas, institūcijas vai kādas citas iestādes, vienas pašas vai kopīgi, tiesību uz aizbildnību [aizgādības tiesību] pārkāpums;

b) aizvešanas vai aizturēšanas brīdī persona, institūcija vai kāda cita iestāde, viena pati vai kopīgi, šīs tiesības faktiski realizēja vai būtu realizējusi, ja to nekavētu aizvešana vai aizturēšana.

Šī panta a) [..]punktā minētās tiesības uz aizbildnību [aizgādības tiesības] var tikt nodibinātas ar likumu, ar tiesas vai administratīvu lēmumu vai ar vienošanos, kurai saskaņā ar attiecīgās valsts likumdošanu [tiesību aktiem] ir juridisks spēks."

5 1980. gada Hāgas konvencijas 15. pants ir formulēts šādi:

"Līgumslēdzēju Pušu tiesas vai administratīvās iestādes pirms rīkojuma par bērna atgriešanos izdošanas, var lūgt, lai pieprasījuma iesniedzējs no bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestādēm iegūst lēmumu vai kādu citu apstiprinājumu, ka aizvešana vai aizturēšana saskaņā ar Konvencijas 3. pantu bijusi nelikumīga, ja šādu lēmumu vai apstiprinājumu ir iespējams iegūt attiecīgajā valstī. Līgumslēdzēju Pušu Centrālajām Iestādēm, ciktāl tas ir iespējams, jāpalīdz pieprasījuma iesniedzējiem iegūt šādu lēmumu vai apstiprinājumu."

Savienības tiesības

6 Regulas Nr. 2201/2003 preambulas septiņpadsmitajā apsvērumā ir precizēts:

"Ja bērns ir nelikumīgi aizvests vai aizturēts, nekavējoties jāpanāk bērna atpakaļatdošana [atgriešanās], un šai nolūkā piemēro [1980. gada Hāgas konvenciju], kuru papildina šīs regulas noteikumi, jo īpaši tās 11. pants. [..]"

7 Saskaņā ar minētās regulas preambulas trīsdesmit trešo apsvērumu:

"Šajā regulā atzītas pamattiesības un respektēti Eiropas Savienības Pamattiesību hartas [turpmāk tekstā — "Harta"] principi. Jo īpaši, ar to tiek izdarīti centieni nodrošināt to bērna pamattiesību ievērošanu, kas noteiktas [Hartas] 24. pantā."

8 Tās pašas regulas 2. panta 9. punktā "uzraudzības [aizgādības] tiesības" ir definētas kā "tiesības un pienākumi, kas attiecas uz rūpēm par bērnu, un jo īpaši tiesības noteikt bērna dzīvesvietu".

9 Regulas Nr. 2201/2003 2. panta 11. punktā ir precizēts, ka "[..] [bērna] aizvešana vai aizturēšana" ir nelikumīga, ja:

"a) ar to tiek pārkāptas uzraudzības [aizgādības] tiesības, kas iegūtas ar spriedumu, likumu vai nolīgumu, kuram ir juridisks spēks saskaņā ar tās dalībvalsts tiesību aktiem, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms aizvešanas vai aizturēšanas;

un

b) aizvešanas vai aizturēšanas laikā uzraudzības [aizgādības] tiesības atsevišķi vai kopīgi tika faktiski īstenotas vai arī tās tiktu šādi īstenotas, ja nebūtu notikusi aizvešana vai aizturēšana. Uzraudzību [aizgādību] uzskata par kopīgi īstenotu, ja

saskaņā ar lēmumu vai likumu viena persona, kam ir vecāku atbildība, nevar lemt par bērna dzīvesvietu bez citas personas piekrišanas, kam ir vecāku atbildība."

10 Minētās regulas 11. pantā ar nosaukumu "Bērna atpakaļatdošana [atgriešanās]" ir noteikts:

"1. Ja persona, iestāde vai cita struktūra, kam ir uzraudzības [aizgādības] tiesības, piesakās kompetentajās iestādēs dalībvalstī ar nolūku saņemt spriedumu, pamatojoties uz [1980. gada Hāgas konvenciju], lai panāktu tā bērna atpakaļatdošanu [atgriešanos], kurš ir nelikumīgi aizvests vai aizturēts dalībvalstī, kas nav dalībvalsts, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms nelikumīgās aizvešanas vai aizturēšanas, piemēro 2. līdz 8. punktu.

[..]

3. Tiesa, kurā iesniegts 1. punktā minētais pieteikums par bērna atpakaļatdošanu [atgriešanos], rīkojas paātrināti tiesas procesos attiecībā uz šo pieteikumu, izmantojot ātrākās procedūras, kas paredzētas valsts tiesību aktos.

Neskarot pirmo daļu, tiesa izdod savu spriedumu ne vēlāk kā sešas nedēļas pēc pieteikuma iesniegšanas, ja vien nepastāv ārkārtēji apstākļi, kas padara to par neiespējamu.

[..]

6. Ja tiesa izdod rīkojumu par neatdošanu atpakaļ saskaņā ar 1980. gada Hāgas [k]onvencijas 13. pantu, tiesai nekavējoties tieši vai ar centrālās iestādes starpniecību jānosūta tiesas rīkojuma par neatdošanu atpakaļ un saistīto dokumentu kopijas, jo īpaši tiesas sēžu stenogrammu kopijas piekritības tiesai vai centrālai iestādei dalībvalstī, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms nelikumīgās aizvešanas vai aizturēšanas, kā noteikts valsts tiesību aktos. Tiesa saņem visus minētos dokumentus viena mēneša laikā pēc dienas, kad izdots rīkojums par neatdošanu atpakaļ.

7. Ja viena no pusēm ir iesniegusi prasību tiesās dalībvalstī, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms nelikumīgās aizvešanas vai aizturēšanas, tiesai vai centrālai iestādei, kas saņem 6. punktā minēto informāciju, jāpaziņo pusēm un jāaicina tās izdarīt iesniegumus tiesā saskaņā ar valsts tiesību aktiem trīs mēnešu laikā pēc paziņošanas dienas, lai tiesa var izskatīt jautājumu par bērna uzraudzību [aizgādību].

Neierobežojot šajā regulā ietvertos noteikumus par piekritību, tiesa slēdz lietu, ja attiecīgajā termiņā nav saņēmusi nekādus iesniegumus.

8. Neatkarīgi no sprieduma par neatdošanu atpakaļ, kas pieņemts, ievērojot 1980. gada Hāgas [k]onvencijas 13. pantu, visi turpmākie spriedumi, kas pieprasa bērna atpakaļatdošanu [atgriešanos] un ko pasludina tiesa, kurai saskaņā ar šo regulu ir piekritība, jāizpilda saskaņā ar III nodaļas 4. iedaļu, lai nodrošinātu bērna atpakaļatdošanu [atgriešanos]."

11 Regulas Nr. 2201/2003 60. pants ar nosaukumu "Saistība ar dažām daudzpusējām konvencijām" ir formulēts šādi:

"Dalībvalstu attiecībās šī regula aizstāj turpmāk minētās konvencijas, ciktāl tās skar jautājumus, ko reglamentē šī regula:

[..]

e) [1980. gada Hāgas konvencija]."

12 Minētās regulas 62. panta ar nosaukumu "Piemērojamības joma" 2. punktā ir paredzēts:

"Konvencijas, kas minētas 60. pantā, jo īpaši 1980. gada Hāgas [k]onvencija, paliek spēkā atbilstoši 60. pantam to dalībvalstu starpā, kuras ir to līgumslēdzējas puses."

Valsts tiesības

13 No iesniedzējtiesas lēmuma izriet, ka Īrijas tiesībās bērnu bioloģiskajam tēvam saskaņā ar likumu nav aizgādības tiesību. Turklāt tas, ka neprecējušies vecāki ir dzīvojuši kopā un ka tēvs ir aktīvi piedalījies bērna izglītošanā, pats par sevi tēvam nedod šādas tiesības.

14 Tomēr saskaņā ar 1964. gada Likuma par aizbildnību pār nepilngadīgajiem (*Guardianship of Infants Act 1964*) 6.A pantu, kurā grozījumi izdarīti ar 1987. gada Likuma par bērnu statusu (*Status of Children Act 1987*) 12. pantu, "ja tēvs un māte nav precējušies, tiesa pēc tēva pieteikuma var ar rīkojumu iecelt viņu par nepilngadīgā aizbildni".

15 1964. gada Likuma par aizbildnību pār nepilngadīgajiem 11. panta 4. punktā, kurā grozījumi izdarīti ar 1987. gada Likuma par bērnu statusu 13. pantu, ir noteikts:

"Ja runa ir par nepilngadīgo, kura tēvs un māte nav precējušies, tiesības saskaņā ar šo pantu iesniegt pieteikumu par nepilngadīgā aizgādnību un viņa tēva vai mātes saskarsmes tiesībām attiecas uz tēvu, kurš nav bērna aizbildnis, un šajā ziņā atsauces šajā pantā uz nepilngadīgā tēvu vai vecāku ir jāsaprot kā tādas, kas uz viņu attiecas."

16 1991. gada Likuma par bērnu nolaupīšanu un rīkojumu par aizgādības tiesībām izpildi (*Child Abduction and Enforcement of Custody Orders Act 1991*), kurā grozījumi izdarīti ar Eiropas Kopienu (nolēmumi laulību lietās un lietās par vecāku atbildību) 2005. gada noteikumiem (*European Communities (Judgments in Matrimonial Matters and Matters of Parental Responsibility) Regulations 2005*), 15. pantā ir noteikts:

"Tiesa, pamatojoties uz pieteikumu, ko atbilstoši [1980. gada Hāgas konvencijas] 15. pantam iesniegusi persona, kura, kā tiesa uzskata, ir ieinteresēta lietā, var paziņot, ka bērna aizvešana no valsts vai viņa aizturēšana ārpus valsts:

a) ja aizvešana vai aizturēšana notikusi dalībvalstī, bija nelikumīga aizvešana vai aizturēšana [regulas] 2. panta nozīmē vai

b) katrā ziņā bija nelikumīga [1980. gada] Hāgas konvencijas 3. panta nozīmē."

Pamata lieta un prejudiciālais jautājums

Faktiskie apstākļi, kas izraisīja pamata lietu

17 No Tiesai iesniegtajiem lietas materiāliem izriet, ka prasītājs pamata lietā *J. McB.*, kas ir Īrijas pilsonis, un atbildētāja tajā pašā lietā *L. E.*, kura ir Apvienotās Karalistes pilsone, kas bija neprecēts pāris, vairāk nekā desmit gadus dzīvoja kopā Anglijā, Austrālijā, Ziemeļīrijā un no 2008. gada novembra — Īrijā. Viņiem bija trīs kopīgi bērni, proti, *J.*, kas dzimis Anglijā 2000. gada 21. decembrī, *E.*, kas dzimusi Ziemeļīrijā 2002. gada 20. novembrī, un *J. C.*, kas dzimusi Ziemeļīrijā 2007. gada 22. jūlijā.

18 Tā kā 2008. gada beigās un 2009. gada sākumā vecāku attiecības pasliktinājās, māte, apgalvojot, ka tēvs izrādījis agresiju, kopā ar bērniem vairākas reizes bēga uz sieviešu patversmi. 2009. gada aprīlī abi vecāki panāca izlīgumu un nolēma 2009. gada 10. oktobrī apprecēties. Tomēr 2009. gada 11. jūlijā pēc atgriešanās no ar darbu saistīta ceļojuma uz Ziemeļīriju tēvs atklāja, ka māte kopā ar bērniem atkal ir pametusi ģimenes mājokli, lai iekārtotos minētajā patversmē.

19 2009. gada 15. jūlijā tēva advokāti pēc viņa lūguma sagatavoja pieteikumu par lietas ierosināšanu Īrijas kompetentajā tiesā, proti, *District Court* [Apgabaltiesā], lai iegūtu aizgādības tiesības pār saviem trim bērniem. Tomēr 2009. gada 25. jūlijā māte aizli-

doja uz Angliju, līdzi paņemot trīs minētos bērnus, kā arī vēl vienu citu savu bērnu, kas ir vecāks un kas dzimis iepriekšējās attiecībās. Attiecīgajā datumā minētais pieteikums netika paziņots mātei, līdz ar to saskaņā ar Īrijas procesuālajām tiesībām prasība nebija atbilstoši iesniegta, un tādējādi Īrijas tiesā prasība nebija celta.

Tiesvedība, ko tēvs ierosinājis Anglijā

20 2009. gada 2. novembrī *J. McB*. iesniedza prasību *High Court of Justice (England & Wales), Family Division* [Anglijas un Velsas Augstākās tiesas Ģimenes lietu palātā] (Apvienotā Karaliste), lai panāktu bērnu atgriešanos Īrijā saskaņā ar 1980. gada Hāgas konvencijas un Regulas Nr. 2201/2003 noteikumiem. Ar 2009. gada 20. novembra rīkojumu minētā tiesa lūdza tēvu atbilstoši tās pašas konvencijas 15. pantam iesniegt Īrijas iestāžu lēmumu vai apstiprinājumu, ar kuru ir konstatēts, ka saskaņā ar minētās konvencijas 3. pantu bērnu aizvešana ir bijusi nelikumīga.

Tiesvedība, ko tēvs ierosinājis Īrijā

21 2009. gada 22. decembrī *J. McB*. iesniedza prasību *High Court* (Īrija), lai iegūtu, pirmkārt, lēmumu vai apstiprinājumu, ar kuru tiktu konstatēts, ka trīs viņa bērnu aizvešana 2009. gada 25. jūlijā bijusi nelikumīga saskaņā ar 1980. gada Hāgas konvencijas 3. pantu, un, otrkārt, aizgādības tiesības.

22 Ar 2010. gada 28. aprīļa spriedumu minētā *High Court* noraidīja pirmo no minētajiem lūgumiem, jo tēvam nebija nekādu aizgādības tiesību attiecībā uz bērniem viņu aizvešanas dienā, līdz ar to aizvešana nebija nelikumīga 1980. gada Hāgas konvencijas vai Regulas Nr. 2201/2003 nozīmē.

23 Tēvs par minēto lēmumu iesniedza apelācijas sūdzību iesniedzējtiesā. Savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniedzējtiesa norāda, ka 2009. gada 25. jūlijā tēvam saskaņā ar 1980. gada Hāgas konvencijas noteikumiem nebija nekādu aizgādības tiesību attiecībā uz saviem bērniem. Tomēr tā norāda, ka saistībā ar lūgumiem par bērnu atgriešanos no vienas dalībvalsts citā dalībvalstī, pamatojoties uz 1980. gada Hāgas konvenciju, jēdziens "aizgādības tiesības" ir definēts minētās regulas 2. panta 9. punktā.

24 Iesniedzējtiesa uzskata, ka ne Regulas Nr. 2201/2003 noteikumos, ne Hartas 7. pantā nav paredzēts, ka ir jāuzskata, ka bērna bioloģiskajam tēvam, lai noteiktu bērna aizvešanas nelikumību, noteikti ir jābūt šī bērna aizgādības tiesībām, ja nav tiesas lēmuma, ar kuru viņam šādas tiesības piešķirtas. Tomēr tā atzīst, ka šo Savienības tiesību normu interpretācija ietilpst Tiesas kompetencē.

25 Šajos apstākļos *Supreme Court* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot šādu prejudiciālu jautājumu:

"Vai [Regula Nr. 2201/2003], kas interpretēta vai nu saskaņā ar [Hartas] 7. pantu, vai arī citādi, liedz dalībvalstij savos tiesību aktos paredzēt prasību, ka bērna tēvam, kas nav precējies ar viņa māti, ir jāiegūst kompetentās tiesas rīkojums, ar kuru viņam ir piešķirtas šī bērna aizgādības tiesības, lai varētu atzīt, ka viņam ir "aizgādības tiesības",

kas padara bērna aizvešanu no viņa pastāvīgās dzīvesvietas valsts par nelikumīgu atbilstoši šīs regulas 2. panta 11. punktam?"

Par steidzamības tiesvedību

26 Iesniedzējtiesa lūdza šim lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu piemērot steidzamības tiesvedību, kas ir paredzēta Tiesas Reglamenta 104.b pantā.

27 Tā šo lūgumu pamatoja, norādot, ka saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 preambulas septiņpadsmito apsvērumu bērna nelikumīgas aizvešanas gadījumā nekavējoties ir jāpanāk bērna atgriešanās.

28 Šajā ziņā ir svarīgi norādīt, ka no iesniedzējtiesas lēmuma izriet, ka šī lieta attiecas uz trim bērniem, kuri attiecīgi ir 3, 7 un 9 gadus veci un kuri ir nošķirti no sava tēva ilgāk nekā gadu. Ņemot vērā, ka lietā ir iesaistīti mazgadīgi bērni, it īpaši runājot par visjaunāko no viņiem, pašreizējās situācijas paildzināšana varētu būtiski kaitēt viņu attiecībām ar tēvu.

29 Šajos apstākļos pēc tiesneša referenta priekšlikuma, uzklausījusi ģenerāladvokātu, Tiesas trešā palāta 2010. gada 11. augustā nolēma apmierināt iesniedzējtiesas pieteikumu par steidzamības tiesvedības piemērošanu lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu.

Par prejudiciālo jautājumu

Par pieņemamību

30 Eiropas Komisijai ir šaubas par lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību, un Vācijas valdība norāda, ka tas nav pieņemams. Tās būtībā norāda, ka pamata lieta attiecas nevis uz bērnu atgriešanos saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 11. pantu, bet gan uz lēmuma, kas apstiprina bērnu aizvešanas pretlikumību saskaņā ar 1980. gada Hāgas konvencijas 15. pantu, iegūšanu pirms atgriešanās. Šis strīds tādējādi attiecoties uz jautājumu par to, vai bērnu aizvešana ir likumīga nevis atbilstoši minētās regulas 2. panta 11. punktam, bet atbilstoši tās pašas konvencijas 1. un 3. pantam. Prasītājs pamata lietā ir vērsies Īrijas kompetentajās tiesās ar lūgumu, lai tās viņam izsniegtu lēmumu vai apstiprinājumu, kurā būtu konstatēts, ka viņa bērnu aizvešana vai aizturēšana bijusi nelikumīga saskaņā ar minētās konvencijas 3. pantu. Viņš šo lūgumu iesniedza tāpēc, ka *High Court of Justice (England & Wales), Family Division* pieprasīja šādu lēmumu vai apstiprinājumu saskaņā ar šīs konvencijas 15. pantu.

31 Tomēr Regula Nr. 2201/2003, it īpaši tās 11. pants, attiecoties nevis uz 1980. gada Hāgas konvencijas 15. pantā paredzēto procedūru, kas saistīta ar bērna aizvešanas pretlikumības konstatāciju, bet tikai uz procedūru, kura attiecas uz bērna atgriešanos. Tādējādi minētās regulas 11. pants esot piemērojams tikai pēc tam, kad ir pabeigta procedūra, kas attiecas uz minētās konvencijas 15. pantu, un tiklīdz ir uzsākta procedūra, kas attiecas uz bērnu atgriešanos, līdz ar to iesniedzējtiesas uzdotais prejudiciālais jautājums esot priekšlaicīgs.

32 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesas judikatūru tikai valsts tiesām, kas iztiesā lietu un kurām ir jāuzņemas atbildība par juridisko lēmumu, ņemot vērā katras lietas īpatnības, ir jāizlemj, cik nepieciešams ir prejudiciālais nolēmums šīs tiesas sprieduma pieņemšanai un cik piemēroti ir Tiesai uzdotie jautājumi (2006. gada 30. novembra spriedums apvienotajās lietās C-376/05 un C-377/05 *Brünsteiner* un *Autohaus Hilgert*, Krājums, I-11383. lpp., 26. punkts un tajā minētā judikatūra).

33 Tādējādi, ja uzdotie jautājumi ir saistīti ar Savienības tiesību interpretāciju, Tiesai principā ir pienākums pieņemt nolēmumu (it īpaši skat. 2001. gada 13. marta spriedumu lietā C-379/98 *PreussenElektra*, *Recueil*, I-2099. lpp., 38. punkts, un 2009. gada 1. oktobra spriedumu lietā C-103/08 *Gottwald*, Krājums, I-9117. lpp., 16. punkts).

34 No tā izriet, ka atbilstības prezumpciju, kas piemīt valsts tiesu prejudiciālā kārtā uzdotiem jautājumiem, var atspēkot tikai izņēmuma gadījumos, kad ir acīmredzami skaidrs, ka lūgtajai Savienības tiesību normu interpretācijai, uz ko attiecas šie jautājumi, nav nekādas saistības ar situāciju pamata lietā vai pamata lietas priekšmetu (it īpaši skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Gottwald*, 17. punkts, un 2010. gada 22. aprīļa spriedumu lietā C-82/09 *Dimos Agios Nikolaos*, Krājums, I-3649. lpp., 15. punkts).

35 Šajā gadījumā iesniedzējtiesa uzskata, ka tai ir nepieciešama Regulas Nr. 2201/2003, it īpaši tās 2. panta 11. punkta, interpretācija, lai lemtu par tajā iesniegto lūgumu izsniegt lēmumu vai apstiprinājumu, kurā būtu konstatēts, ka bērnu aizvešana vai aizturēšana, kas tiek aplūkota pamata lietā, bijusi nelikumīga. Turklāt no piemērojamajiem valsts tiesību aktiem, t.i., 1991. gada Likuma par bērnu nolaupīšanu un rīkojumu par aizgādības tiesībām izpildi, kurā grozījumi izdarīti ar Eiropas Kopienu (nolēmumi laulību lietās un lietās par vecāku atbildību) 2005. gada noteikumiem, 15. panta izriet, ka gadījumā, ja bērns ir aizvests uz citu dalībvalsti, valsts tiesai ir jālemj par aizvešanas likumību, ņemot vērā Regulas Nr. 2201/2003 2. pantu, ja pra-

sītājs tai lūdz izsniegt šādu lēmumu vai apstiprinājumu atbilstoši 1980. gada Hāgas konvencijas 15. pantam.

36 Turklāt ir jānorāda, ka saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 60. pantu dalībvalstu attiecībās šī regula aizstāj 1980. gada Hāgas konvenciju tiktāl, ciktāl pēdējā minētā attiecas uz jautājumiem, kas reglamentēti šajā regulā. Neskarot regulas piemērošanas prioritāti, šī konvencija atbilstoši 60. pantam paliek spēkā to dalībvalstu starpā, kuras ir to līgumslēdzējas puses, atbilstoši tās pašas regulas 62. panta 2. punktam, kā ir noteikts tās preambulas septiņpadsmitajā apsvērumā. Tādējādi uz bērnu aizvešanu no vienas dalībvalsts uz citu, ņemot vērā, ka tieši regulas noteikumi ir prioritāri tās piemērošanas jomā, tagad attiecas visas tiesību normas, ko veido 1980. gada Hāgas konvencijas noteikumi, kas papildināti ar Regulas Nr. 2201/2003 noteikumiem.

37 Šajos apstākļos nešķiet, ka iesniedzējtiesas lūgtajai interpretācijai nav nekādas nozīmes attiecībā uz nolēmumu, kurš tai ir jāpieņem.

38 Tādējādi lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir jāatzīst par pieņemamu.

Par lietas būtību

39 Iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Regula Nr. 2201/2003 ir interpretējama tādējādi, ka tā nepieļauj tādu dalībvalsts tiesību normu, kurā ir noteikts, ka tas, vai bērna tēvs, kas nav precējies ar šī bērna māti, var iegūt aizgādības tiesības, ir atkarīgs no tā, vai tēvs ir

ieguvis valsts kompetentās tiesas lēmumu, ar kuru viņam ir piešķirtas šādas aizgādības tiesības, kā rezultātā atbilstoši šīs regulas 2. panta 11. punktam tas, ka māte aizved savu bērnu vai neatdod viņu atpakaļ, var tikt atzīts par nelikumīgu rīcību.

40 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka minētās regulas 2. panta 9. punktā "uzraudzības [aizgādības] tiesības" ir definētas kā "tiesības un pienākumi, kas attiecas uz rūpēm par bērnu, un jo īpaši tiesības noteikt bērna dzīvesvietu".

41 Tā kā jēdziens "uzraudzības [aizgādības] tiesības" Regulā Nr. 2201/2003 ir definēts šādi, tas ir autonoms attiecībā pret dalībvalstu tiesībām. Gan no Savienības tiesību vienveidīgas piemērošanas prasības, gan no vienlīdzības principa izriet, ka šī tiesību norma, kurā tās satura un piemērošanas jomas noskaidrošanai nav nevienas tiešas norādes uz dalībvalstu tiesībām, parasti visā Savienībā ir interpretējama autonomi un vienveidīgi, ņemot vērā šīs tiesību normas kontekstu un attiecīgā tiesiskā regulējuma mērķi (2008. gada 17. jūlija spriedums lietā C-66/08 *Kozłowski*, Krājums, I-6041. lpp., 42. punkts un tajā minētā judikatūra). Tādējādi šīs pašas regulas piemērošanas nolūkā aizgādības tiesības katrā ziņā ietver šo tiesību īpašnieka tiesības izlemt, kur būs bērna dzīvesvieta.

42 Personas, kam ir aizgādības tiesības, noteikšana ir pavisam cits jautājums. Šajā ziņā no minētās regulas 2. panta 11. punkta a) apakšpunkta izriet, ka bērna aizvešanas pretlikumība ir atkarīga no tā, vai pastāv "uzraudzības [aizgādības] tiesības, kas iegūtas ar spriedumu, likumu vai nolīgumu, kuram ir juridisks spēks saskaņā ar tās dalībvalsts tiesību aktiem, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms aizvešanas vai aizturēšanas".

43 No tā izriet, ka Regulā Nr. 2201/2003 nav noteikts, kas ir tā persona, kurai ir jābūt aizgādības tiesībām, kas par nelikumīgu var padarīt bērna aizvešanu atbilstoši tās 2. panta 11. punktam, bet ir ietverta atsauce uz tās dalībvalsts tiesībām, kurā bērnam bijusi pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms viņa aizvešanas vai aizturēšanas, saistībā ar šīs personas, kam ir aizgādības tiesības, izraudzīšanos. Tādējādi šīs dalībvalsts tiesībās ir paredzēti nosacījumi, ar kādiem bioloģiskais tēvs iegūst sava bērna aizgādības tiesības minētās regulas 2. panta 9. punkta nozīmē, attiecīgā gadījumā šo tiesību iegūšanu padarot atkarīgu no valsts kompetentās tiesas lēmuma, ar ko tās viņam tiek piešķirtas, iegūšanas.

44 Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, Regula Nr. 2201/2003 ir jāinterpretē tādējādi, ka bērna aizvešanas pretlikumīgais raksturs atbilstoši šai regulai ir atkarīgs tikai no tā, vai pastāv aizgādības tiesības, kas piešķirtas piemērojamajās valsts tiesībās, kuras pārkāpjot ir notikusi šī aizvešana.

45 Tomēr iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai Harta, it īpaši tās 7. pants, ietekmē šo minētās regulas interpretāciju.

46 Prasītājs pamata lietā apstrīd, ka, ņemot vērā 1980. gada Hāgas konvenciju un Regulu Nr. 2201/2003, apstāklis, ka māte aizved bērnu, bioloģiskajam tēvam par to nezinot, nav nelikumīgs, kaut arī tēvs ir dzīvojis kopā ar savu bērnu, kā arī ar viņa māti, neesot precētiem, un kaut arī viņš aktīvi ir piedalījies šī bērna izglītošanā.

47 Viņš uzskata, ka minētās regulas interpretācija, kas izklāstīta šī sprieduma 44. punktā, var radīt tādu situāciju, kas nebūtu saderīga ne ar viņa tiesībām uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, kā tas ir paredzēts Hartas 7. pantā, kā arī Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk tekstā — "Eiropas

Cilvēktiesību konvencija") 8. pantā, ne arī ar bērna tiesībām, kas minētas tās pašas Hartas 24. pantā. Piemērojot Regulu Nr. 2201/2003, "uzraudzības [aizgādības] tiesības" būtu jāinterpretē tādējādi, ka šādas tiesības bioloģiskais tēvs saskaņā ar likumu iegūst situācijā, kad viņš un viņa bērni dzīvo tādu ģimenes dzīvi, kas ir identiska laulības ceļā nodibinātas ģimenes dzīvei. Ja netiktu pieņemta šāda interpretācija, "potenciālās" tēva tiesības, kas viņam ļauj iesniegt lūgumu valsts kompetentajai tiesai un attiecīgā gadījumā iegūt aizgādības tiesības, ņemot vērā darbības, ko māte vienpusēji veikusi, tēvam par to nezinot, varētu zaudēt jebkādu spēku. Tiesību iesniegt šādu lūgumu efektivitāte būtu atbilstoši jāaizsargā.

48 Iesniedzējtiesa norāda, ka Īrijas tiesībās bioloģiskajam tēvam nav aizgādības tiesību attiecībā uz savu bērnu, ja vien viņam šīs tiesības nav piešķirtas ar nolīgumu, kas noslēgts starp vecākiem, vai ar tiesas lēmumu, kaut arī šādas aizgādības tiesības automātiski ir mātei, nepastāvot vajadzībai viņai tās piešķirt.

49 Šajos apstākļos ir jāpārbauda, vai bioloģiskā tēva un viņa bērnu pamattiesību nodrošināšanas nolūkā nav pieļaujama šī sprieduma 44. punktā izklāstītā Regulas Nr. 2201/2003 interpretācija.

50 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka saskaņā ar LES 6. panta 1. punkta pirmo daļu Savienība atzīst tiesības, brīvības un principus, kas izklāstīti Hartā, kurai "ir tāds pats juridiskais spēks kā Līgumiem".

51 Vispirms Hartas noteikumi saskaņā ar tās 51. panta 1. punktu attiecas uz dalībvalstīm tikai saistībā ar Savienības tiesību aktu īstenošanu. Saskaņā ar šī paša panta 2. punktu ar Hartu netiek paplašināta Savienības tiesību piemērošanas joma, paplašinot Savienības kompetences, un "Savienībai netiek noteiktas nekādas jaunas kompetences

vai uzdevumi, nedz grozītas kompetences un uzdevumi, kā tās noteiktas Līgumos". Tādējādi Tiesai, ņemot vērā Hartu, ir jāinterpretē Savienības tiesības tai piešķirtās kompetences robežās.

52 No tā izriet, ka šīs lietas ietvaros Harta ir jāņem vērā tikai Regulas Nr. 2201/2003 interpretēšanas nolūkā, nevērtējot valsts tiesības kā tādas. Īpaši ir jāpārbauda, vai Hartas noteikumi nepieļauj tādu šīs regulas interpretāciju, kāda ir izklāstīta šī sprieduma 44. punktā, īpaši ņemot vērā atsauci uz valsts tiesībām, kas ir izdarīta šajā interpretācijā.

53 Turklāt no Hartas 52. panta 3. punkta izriet, ka tiktāl, ciktāl tajā ir ietvertas tiesības, kas atbilst Eiropas Cilvēktiesību konvencijā garantētajām tiesībām, to nozīme un apjoms ir tāds pats kā minētajā Konvencijā noteiktajām tiesībām. Tomēr šis noteikums neliedz Savienības tiesībās paredzēt plašāku aizsardzību. Saskaņā ar tās pašas Hartas 7. pantu "ikvienai personai ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un saziņas neaizskaramību". Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8. panta 1. punkta formulējums ir identisks minētā 7. panta formulējumam, izņemot to, ka vārda "saziņa" vietā tajā ir izmantots vārds "korespondence". Tādējādi ir jāsecina, ka šajā 7. pantā ir iekļautas tiesības, kas atbilst Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8. panta 1. punktā garantētajām tiesībām. Līdz ar to Hartas 7. pantam ir jāpiešķir tāda pati nozīme un apjoms kā Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8. panta 1. punktam, kas interpretēts Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā (pēc analoģijas skat. 2008. gada 14. februāra spriedumu lietā C-450/06 *Varec*, Krājums, I-581. lpp., 48. punkts).

54 Eiropas Cilvēktiesību tiesa jau ir izskatījusi lietu, kurā faktiskie apstākļi bija analogi pamata lietā aplūkojamajiem apstākļiem, jo neprecēta pāra bērnu viņa māte, kurai vienīgajai bija aizgādības tiesības uz šo bērnu, aizveda uz citu valsti. Šajā ziņā minētā

tiesa būtībā atzina, ka valsts tiesību akts, kurā uz likuma pamata aizgādības tiesības uz šādu bērnu piešķirtas tikai viņa mātei, nav pretrunā Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8. pantam, kas interpretēts, ņemot vērā 1980. gada Hāgas konvenciju, ja vien tajā atļauts bērna tēvam, kuram nav piešķirtas aizgādības tiesības, lūgt kompetentajai valsts tiesai grozīt šo tiesību piešķiršanu (Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2003. gada 2. septembra spriedums lietā *Guichard* pret Franciju, *Recueil des arrêts et décisions*, 2003-X; šajā ziņā skat. arī 1999. gada 14. septembra spriedumu lietā *Balbontin* pret Apvienoto Karalisti, prasības pieteikums Nr. 39067/97).

55 No tā izriet, ka atbilstoši Regulai Nr. 2201/2003, lai noteiktu bērna, kuru māte ir aizvedusi uz citu dalībvalsti, aizvešanas likumību, šī bērna bioloģiskajam tēvam ir jābūt tiesībām pirms aizvešanas vērsties kompetentajā valsts tiesā, lai pieprasītu viņam piešķirt aizgādības tiesības attiecībā uz savu bērnu, kas veido bioloģiskā tēva tiesību uz privāto un ģimenes dzīvi šādā situācijā būtību.

56 Eiropas Cilvēktiesību tiesa arī ir atzinusi, ka valsts tiesību akts, kurā bioloģiskajam tēvam nav piešķirta nekāda iespēja iegūt aizgādības tiesības attiecībā uz savu bērnu, ja nav nolīguma ar māti, ietver nepamatotu tēva diskrimināciju un tādējādi tas ir pretrunā Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 14. pantam, kas aplūkots kopā ar tās 8. pantu (Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009. gada 3. decembra spriedums lietā *Zaunegger* pret Vāciju, prasības pieteikums Nr. 22028/04, 63. un 64. punkts).

57 Savukārt tas, ka bioloģiskajam tēvam atšķirībā no mātes automātiski nav aizgādības tiesību attiecībā uz savu bērnu Regulas Nr. 2201/2003 2. panta nozīmē, neietekmē viņa tiesību uz privāto un ģimenes dzīvi būtību, ja vien ir ievērotas šī sprieduma 55. punktā minētās tiesības.

58 Šo secinājumu neatspēko tas, ka gadījumā, ja šis tēvs laikus nav veicis vajadzīgos pasākumus, lai iegūtu aizgādības tiesības, un ja māte bērnu aizvedusi uz citu dalībvalsti, viņam nav iespējas panākt šī bērna atgriešanos dalībvalstī, kurā bija viņa iepriekšējā pastāvīgā dzīvesvieta. Šāda aizvešana, ko veikusi māte, kurai ir aizgādības tiesības attiecībā uz bērnu, ir likumīga savu brīvas pārvietošanās tiesību īstenošana, kas ir paredzētas LESD 20. panta 2. punkta a) apakšpunktā un 21. panta 1. punktā, un savu tiesību noteikt bērna dzīvesvietu īstenošana, kas neatņem bioloģiskajam tēvam iespēju īstenot savas tiesības iesniegt lūgumu, lai iegūtu aizgādības tiesības vai saskarsmes tiesības attiecībā uz šo bērnu.

59 Tādējādi aizgādības tiesību uz savu bērnu atzīšana bioloģiskajam tēvam saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 2. panta 11. punktu, neraugoties uz to, ka šādas tiesības nav piešķirtas saskaņā ar valsts tiesībām, būtu pretrunā juridiskās drošības prasībām, kā arī nepieciešamajai citas personas — šajā gadījumā mātes — tiesību un brīvību aizsardzībai Hartas 52. panta 1. punkta nozīmē. Šāds risinājums turklāt varētu būt pretrunā Hartas 51. panta 2. punktam.

60 Jāatgādina arī, ka Hartas 7. pants, ko iesniedzējtiesa ir minējusi savā jautājumā, ir jāaplūko kopā ar pienākumu ņemt vērā bērna intereses, kas atzīts minētās Hartas 24. panta 2. punktā, un ievērojot bērna tiesības regulāri uzturēt personīgas attiecības un tiešus sakarus ar abiem vecākiem, kas ir paredzētas tā paša 24. panta 3. punktā (šajā ziņā skat. 2006. gada 27. jūnija spriedumu lietā C-540/03 Parlaments/Padome, Krājums, I-5769. lpp., 58. punkts). Turklāt no Regulas Nr. 2201/2003 preambulas trīsdesmit trešā apsvēruma izriet, ka regulā ir atzītas pamattiesības un respektēti Hartas principi, it īpaši lai nodrošinātu to bērna pamattiesību ievērošanu, kas noteiktas tās 24. pantā. Tādējādi minētās regulas noteikumus nevar interpretēt tādējādi, ka tajos

nav ievērotas minētās pamattiesības, kuru ievērošana neapstrīdami sakrīt ar bērna interesēm (šajā ziņā skat. 2009. gada 23. decembra spriedumu lietā C-403/09 PPU *Detiček*, Krājums, I-12193. lpp., 53.–55. punkts).

61 Šajos apstākļos vēl ir jāpārbauda, vai Hartas 24. pants, kura ievērošanu nodrošina Tiesa, nepieļauj tādu Regulas Nr. 2201/2003 interpretāciju, kāda ir izklāstīta šī sprieduma 44. punktā.

62 Šajā ziņā ir jāņem vērā valsts tiesas tās lēmumā uzdot prejudiciālu jautājumu minētie ļoti daudzie ārpuslaulību attiecību modeļi un no tām izrietošās vecāku attiecības ar saviem bērniem, kas ir izskaidrojams ar to, ka dalībvalstīs vecākiem ir atzīts atšķirīgs atbildības apmērs un sadalījums. Tādējādi Hartas 24. pants ir interpretējams tādējādi, ka tas pieļauj, ka, piemērojot Regulu Nr. 2201/2003, aizgādības tiesības principā tiek piešķirtas tikai mātei un ka bioloģiskajam tēvam aizgādības tiesības ir tikai saskaņā ar tiesas lēmumu. Šāda prasība, ņemot vērā visu atbilstošo informāciju, ko ir minējusi iesniedzējtiesa, it īpaši apstākļus, kas ir saistīti ar bērna piedzimšanu, vecāku savstarpējo attiecību raksturu, katra no vecākiem attiecību ar bērnu raksturu, kā arī katra no vecākiem spēju uzņemties aizgādības pienākumu, ļauj kompetentajai valsts tiesai pieņemt lēmumu par bērna aizgādību, kā arī par saskarsmes tiesībām ar šo bērnu. Tas, ka tiek ņemta vērā šī informācija, var aizsargāt bērna intereses saskaņā ar Hartas 24. panta 2. punktu.

63 No iepriekš izklāstītā izriet, ka Hartas 7. un 24. pants pieļauj šī sprieduma 44. punktā izklāstīto regulas interpretāciju.

64 Šajos apstākļos uz uzdoto jautājumu ir jāatbild, ka Regula Nr. 2201/2003 ir interpretējama tādējādi, ka tā pieļauj tādu dalībvalsts tiesisko regulējumu, kurā ir noteikts, ka

priekšnoteikums, lai bērna tēvs, kas nav precējies ar šī bērna māti, iegūtu aizgādības tiesības, ir, ka tēvs ir ieguvis valsts kompetentās tiesas lēmumu, ar kuru viņam ir piešķirtas šādas aizgādības tiesības, kā rezultātā atbilstoši šīs regulas 2. panta 11. punktam tas, ka māte aizved savu bērnu vai neatdod viņu atpakaļ, varētu tikt atzīts par nelikumīgu rīcību.

Par tiesāšanās izdevumiem

65 Attiecībā uz pamata lietas dalībniekiem šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Tiesāšanās izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku tiesāšanās izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (trešā palāta) nospriež:

Padomes 2003. gada 27. novembra Regula (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu ir interpretējama tādējādi, ka tā pieļauj tādu dalībvalsts tiesisko regulējumu, kurā ir noteikts, ka priekšnoteikums, lai bērna tēvs, kas nav precējies ar šī bērna māti, iegūtu aizgādības tiesības, ir, ka tēvs ir ieguvis valsts kompetentās tiesas lēmumu, ar kuru viņam ir piešķirtas šādas aizgādības tiesības, kā rezultātā atbilstoši šīs regulas 2. panta 11. punktam tas, ka māte aizved savu bērnu vai neatdod viņu atpakaļ, var tikt atzīts par nelikumīgu rīcību.

[Paraksti]